

A Fény—Élet (Oázis) mozgalom

Egyházunkban gyakran esik szó a hivatások válságáról. Valóban: az elmúlt két-három évtizedben erősen visszaesett a hivatások száma. Ez a tendencia az elmúlt néhány évben állt meg. Az egyetemes egyházban és kontinensünkön is kivételt képez a lengyel egyház: 1971-ben 4000 kispap készült a szemináriumokban; ez a létszám évente folyamatosan 20—40 százalékkal emelkedett, és 1987-re elérte a 9000-et.

Ennek okait gyakran a sajátos lengyel helyzetben szokták keresni: a lengyel egyháznak a nemzettel, a néppel való szoros kapcsolatában. Jelentős szerepet játszott azonban a Fény—Élet mozgalom is: a hetvenes évektől a szemináriumba jelentkezőknek mintegy 40 százaléka innen került ki.

A mozgalom Franciszek Blachnicki atya (1921—1987) személyéhez kapcsolódik. Ő 1954-ben hatvan ministránssal végzett nyári lelkigyakorlatot. Ez a csoport mintegy 78 000 tagot számláló mozgalommá szélesedett.

Franciszek Blachnicki

1921. március 24-én született Rynikben, a katowicei egyházmegye területén, Felső-Sziléziában. Szülei munkásberek, hét testvére közül ő élte meg a felnőttkort. Iskolai tanulmányai során aktívan részt vett a cserkészletben, itt nyert tapasztalatai később nagy hatással voltak mozgalmának kialakításában. Gimnáziumi érettségijét 1938-ban szerezte meg. Katonai szolgálatát tölti, amikor kirobban a második világháború. A német támadás ellen előbb a lengyel hadsereg tagjaként harcolt, majd az összeomlást követően a földalatti tevékenységbe kapcsolódott bele. Csoportjával együtt letartóztatták és bíróság elé állították. Auschwitzba került, ahol 14 hónapot töltött. Majdnem egy hónapig élt abban a bunkerben, amelyben később Szent Maximilian Kolbe atya meghalt. Perújrafelvételében még súlyosabb ítéletben részesült: halálra ítélték. Az ítélet végrehajtására várva négy és fél hónapot töltött a katowicei börtönben. Ekkor kegyelmet kapott: a halálbüntetést a „háború befejezése utáni” tíz évi börtönre változtatták.

A halál árnyékában töltött időszak különös kegyelmeket hozott Blachnicki atya számára. Az átímadkozott négy és fél hónap elmélyítette hitét és megérlelte papi hivatását. A háború befejezése után egyházmegyéje szemináriumába jelentkezett. Tanulmányait a krakkói Jagelló Egyetem Teológiai Karán végezte, 1950-ben szentelték pappá.

Kápláni működése során született meg a nyári lelkigyakorlat módszere, amelyet *Oázisnak* nevezett el. E lelkigyakorlatokon a ministránsok életkorának megfelelően, cserkésztapasztalatai alapján alakította a napi programot: az imádság, szentmise és lelkigyakorlatos elmélkedés mellett ének, játék, munka és kirándulás töltötte ki a napot, de jutott idő elmélkedésre, naplórásra is. A mintegy hatvan, 10—14 év közötti fiúból álló közösséget kisebb csoportokra osztotta fel, amelyeket idősebb ministránsok — animátorok — vezettek.

Blachnicki atya számára az ötvenes évek a kísérletezés, egyben az útkeresés időszaka volt. Részt vett az egyházmegyei hetilap szerkesztésében (Gosc Niedzielny), a Katechetikai Központ munkájában, majd az alkoholelleses mozgalomban („Józsátság Keresztes Hadjárata”), amely hamarosan az egész országra kiterjedt. Ezt követően a hallgatás és a pasztorálteológiai tanulmányok évei következtek. E tanulmányok idejére esett a II.

Vatikáni zsinat egybehívása. Blachnicki hamar felismerte a liturgikus reform által nyújtott lehetőségeket. Tíz éven át szerkesztette a Liturgikus Megújulás Tájékoztatóját a rangos varsói teológiai folyóiratban, a Collectanea Theologica-ban. 1967-ben országos megbízást kapott: a Lengyel Püspöki Kar keretében a Liturgikus Szolgálat országos lelkipásztorává nevezték ki.

1963-ban indítja meg ismét a nyári Oázis-lelkigyakorlatokat. A résztvevők száma egyre nő, míg végül az Oázis-mozgalom országos mozgalommá válik 1969-ben. Első kongresszusukat 1976-ban tartják meg, ekkor veszik fel a *Fény—Élet mozgalom* nevet. A hetvenes években Blachnicki atya élete szorosan egybefonódik a mozgalom szervezésével, pedagógiájának kidolgozásával, teológiai megalapozásával. Kroscienkóban (Zakopanétól északkeletre) felépíti az Isten Szolgája Kápolnát és a Lelkigyakorlatos Házat. Jelenleg minden egyházmegyében vannak már szervezeteik és munkatársaik. Az egész mozgalom felett a Lengyel Püspöki Kar gyakorolja a felügyeletet.

1973-ban Blachnicki atya fölvette a kapcsolatot a főbb megújulási mozgalmakkal. Ettől kezdve gyakran hívták külföldi konferenciákra, beszámolókra. Egyik külföldi útján érte a szűkségállapot meghirdetésének híre, s ez számára kényszerű külföldi tartózkodást jelentett. 1981. december 10. után a külföldön élő lengyelek körében folytatta az otthon megkezdett munkát, az NSZK-beli Carlsberget választva központjának. Fáradozott a mozgalomnak a harmadik világban és több európai országban való meggyökereztetése érdekében is, közben mindvégig tartotta a kapcsolatot az otthoniakkal. 1987. februárjában, hatvanhat éves korában halt meg.

Oázis

Amint az oázis a sivatagban felüdülést, megújulást jelent, úgy az Oázis-lelkigyakorlat is felüdülést, lelki megújulást biztosít a résztvevők számára. Az ifjúság keresztútja például hagyományosan egy hegycsúcsot közelítve megy végbe. A fiatalok hatalmas, saját munkával elkészített fakeresztet visznek magukkal; a keresztutat este kezdik, az egyes stációk jókora távolságra vannak egymástól, s mire az utolsó stációhoz eljutnak, már hajnalodik, és a csúcsra érkezve élik át a napfelkeltét: a feltámadás szimbólumát. Az egész éjjeli fáradtság eltűnik a résztvevők testéből-lelkéből, élménnyé izzítva az éjszakára következő nappal, a Fény születésének misztériumát.

Emlékezetes maradt a mozgalom számára 1972. augusztus 8-a. Ezen a napon Krakkozó érseke, Wojtyła bíboros mutatta be a szentmisét az Oázis-csoport számára Kroscienkóban, a közeli hegyen, melyet Tábor hegyének neveztek el: közben kitört a vihar, s dörgésvillámlás közben fejezték be a szentmisét. Aznap este ugyanő így értékelte az Oázis-lelkigyakorlatot: „Úgy gondolom . . . , hogy nagyon mély igazság van ebben az elnevezésben: -Oázis-. Mert valamilyen értelemben az élet sivatag, elsivatagosodással fenyeget bennünket, vagy — másképpen — sivataggal fenyegetne bennünket, ha nem teremtenénk abban oázisokat. Kérjük a Mindenhatót, hogy a Szeplőtelen Szűz és szeretett szolgája, Maximilian Kolbe atya közbenjárására, oázisokkal tudjuk tarkítani a bennünket fenyegető sivatagot . . . ”

Lelkigyakorlat

A hagyományos lelkigyakorlat azt a célt tűzi ki, hogy a résztvevőket a lelkigyakorlatot vezető atya elmélkedéseinek segítségével juttassa a bűnbánat szentségéhez, a gyónáshoz, majd ezt követően az eukarisztiában való részesedéshez, a szentáldozáshoz — és ezzel munkáját lényegében befejeztnek tudja. A mindennapok kihívásai során — a sivatagban

— azonban csakhamar megkopnak az eszmények, morzsolódik a hitélet, s az ember belesüllyed a környezet által diktált életvitelbe. Az Oázis-lelkigyakorlat másfajta eszményt tart szem előtt: a szentségi megújulás itt csak a kezdetet jelenti; az Oázis megélése során ebben a szentségi Új Életben sikerül úgy elmélyedni, olyan helyzeteket és gyakorlatokat megtapasztalni, amelyeket a mindennapok során is újra meg lehet élni. Az így felfogott lelkigyakorlat nem ér véget, hanem utó-lelkigyakorlatot igényel. Ezért nőtt ki az Oázis-lelkigyakorlatból a poszt-Oázis, az utó-Oázis: a plébánia életébe visszakerült fiatalok hathatente találkoztak az egyházmegye egyik kijelölt plébániáján, felfrissítették nyári élményeiket, megbeszélték a vállalt feladataik teljesítése közben adódott nehézségeket és örömeiket, együtt imádkoztak, elmélkedtek, és új feladatokat vállaltak a következő hat hétre. A poszt-Oázisból nőtt ki a következő nyári Oázisra való felkészülés, a pre-Oázis. Mindezeknek Blachnicki atya átfogó, részletekre lebontott programot dolgozott ki, és megszervezte a csoportok foglalkoztatását, legtöbbször a helybeli lelkipásztorokon keresztül. A hagyományos katekézis inkább elméleti oktatást ad. Az Oázis-lelkivezetés a tanítás, a krisztusi fény elméletét élet-tapasztalattá kívánja átalakítani. Innen a mozgalom jelszava: Fény—Élet. Nem Fény és Élet, mert a kettő nem egymás mellett, egymással párhuzamosan megvalósítandó — hanem a kettő egysége, egymásba fonódása. A mozgalom jelvénye a Fősz—Zoé egybekapcsolásával a régi keresztény szimbólumot újítja fel.

A ministránsok feladata a zsinat előtti szentmisében az volt, hogy latinul válaszoltak a pap szavaira, illetőleg bizonyos tárgyakat tartottak vagy adtak át a miséző papnak. Az új liturgiával ez a fajta ministráns szolgálat funkcióját veszítette. Sokan meg is fogalmazták: ministránsra már nincs szükség. Bizonyos, hogy a szó hagyományos értelmében ez így is van.

A zsinati liturgia azonban sokféle módon teszi lehetővé, hogy a hívek aktívan részt vegyenek a szentmise liturgiájában. A latin nyelvről a nemzeti nyelvre való áttérés egymagában nem biztosítja azt, hogy e lehetőségeket a hívők ki is használják. A tapasztalat azt mutatja, hogy a nyelvi váltáson kívül nem sok történt még ezen a téren. Az Oázis-lelkigyakorlatok, amelyek a ministráns-lelkigyakorlatokból nőttek ki, azt a célt tűzték ki, hogy liturgikus szolgálatra neveljék a fiatalokat, hogy felkészítsék őket a lektori, akolitusi, schola-vezetői, kántori szolgálatra. Az Oázisokról a plébániai életbe visszatért fiatalok így fokozatosan át tudta venni a szentmisén való részvétel szervezését, közösségivé alakítását: a felolvasást, az éneklést, a liturgia-vezetést. Ily módon felnövekszik egy olyan nemzedék, amely számára természetes a Vatikánum liturgikus tanítása, s az újfajta egyházközség aktív résztvevőivé válnak.

Egyházközség — egyházközösség

A hagyományos trentói plébánián a híveknek passzív szerepük van. Ez a latin nyelv nemzetivé változásával nem szűnt meg. Nincs meg sem a lelkipásztor, sem a hívek tudatában az, hogy „Mi” vagyunk az egyház.

Amikor az egyház a trentói zsinat után kialakította a plébánia-hálózatot, lényegében adminisztrációs egységeket hozott létre; az ott élő híveket a helyi plébános hatáskörébe rendelték abból a célból, hogy mindenki számára biztosítva legyen a lelkipásztori ellátás. Jelenleg, a II. Vatikáni zsinat tanítása szerint az egyházközség az egész egyetemes egyháznak a saját területén, a saját lehetőségek között való megvalósulása, megjelenítése, annak minden alkotóelemével együtt, s mint közösség az egyház szentségi jele. Ebben a hierarchiának is megvan a maga igen fontos szerepe: biztosítja az egyház-közösségek közötti egységet, keretekbe foglalja a hívek szentségi életét, tevékenységét.

Blachnicki 1981-ben így határozta meg az új egyház-közösséget: „a közösség élő

sejtekből összetett szervezet, az élő sejtek pedig éppen a kis közösségek. Ebben az értelemben a plébánia a közösségeket átfogó közösség, ugyanúgy, ahogy az Egyházat ma, a II. Vatikáni zsinat fényében a közösségek közösségének fogjuk fel...

A pedagógia nyelvén a hagyományos pasztorációs modellt „frontális módszernek” nevezhetjük: amint a pedagógus az egész osztállyal áll szemben, a lelkipásztor az egész egyházközséggel. Itt természetesen kevesebb személyes kapcsolat keletkezik az egyházközségen belül, mint az újfajta egyház-községekben, amelyek a közösségek közösségei. Ezt a pedagógiában kiscsoportos munkának nevezzük. A hívek közötti sokrétű kapcsolatok a konkrét közösségekben, a kisközségekben valósulhatnak meg, mert ezekben van biztosítva az alapvető feltétel, hogy a közösség tagjai ismerjék egymást.

Blachnicki atya így ír erről: „Az egyházban működő különféle megújulási mozgalmak létrejötté és működése a Szentlélek műve. Nincs ellentét a zsinat programja és a karizmatikus megújulás mozgalmi között. A Fény—Élet mozgalom is arra törekszik, hogy az egyháznak ilyen megújulási mozgalmak lehessenek. A mozgalom tevékenységének és fejlődésének helye a mindenkori egyházközség. A mozgalom az egyházközségnek a zsinati szellemben történő megújulását kívánja előmozdítani. A gyakorlati probléma az marad, milyen módon lehet ezt a megújulási programot a létező intézménybe integrálni az egység és szeretet szellemében...”

Neokatekumenátus

A zsinat nyomán kidolgozták a neokatekumenátusnak, a fiatalok és felnőtt keresztények nevelésének és képzésének programját. Blachnicki atya három fokozatú nevelési tervet dolgozott ki a középiskolás ifjúság számára:

1. Az evangelizáció célja a hit ébresztése, elmélyítése és megerősítése. Kezdeté lehet a plébániai triduum adventben vagy nagyböjtből. Utána a közös bibliaolvasásra kapnak meghívást. Majd eljutnak a nyári Oázis-lelkigyakorlatra, és tanulmányozzák az „Új Ember Bemutatóját”, amely keresztény életük vezérfonalává lesz.

2. A katekumenátus időszakában elmélyítik a liturgikus-szentségi beavatkozást, a kerszt-ségi fogadalmat megújítását, amire a lelkigyakorlatos formában megélt Húsvét során került sor.

3. Ez az egyháznak mint közösségnek a megmutatása és megélése. Ebben a fokozatban az egyházközségi életre nevelés a munkára, a hivatásra és a diakóniára irányul. Ily módon készíti elő az egyház közösségébe való belépést, a megfelelő diakónia felvételével, a felismert, saját karizmának megfelelően. Ez a neokatekumenális nevelésnek, az „Új Ember Pedagógiájának” csúcspontja. Azok, akik részt vettek a harmadik fokozatban, várhatóan elkötelezik magukat az egyházközségi életben és különféle diakónia-csoportokban dolgoznak együtt.

Legújabb alakult a család-egyház diakóniája, főleg a nemzetközi Equipes Notre-Dame mozgalom tapasztalatai alapján. A résztvevők évente négy alkalommal közös összejöveteleket tartanak: emellett havonta kisebb csoportokban találkoznak: házaspárok és gyermekek részvételével. A családok havonta vállalnak valamilyen feladatot, és a következő találkozáson megbeszélik annak megvalósítását. Találkozóikat közös imádság és az „evangéliumban való osztozás” egészíti ki. Az év során minden család vállal apostoli munkát, elsősorban saját családi körben: közös családi imával, Istennek a mindennapi helyzetekben való keresésével, a házastársak egymás közti őszinte beszélgetéseivel. Nyáron az egész család részt vesz a számukra szervezett Oázis-lelkigyakorlaton.

A család-egyház mozgalomban részt vevők vallomásaik szerint szükségét érzik az ilyen természetű közösségnek. Egyrészt azért, hogy kitarthassanak hitükben és Krisztushoz való hűségükben, és védekezzenek egyéni gyengeségeik ellen, valamint támogassák egymást a

mindennapok során. Másrészt azért, mert keresik a vallásosságnak olyan formáit, amelyek megfelelnek a mai idők szellemének, mindenekelőtt gyermekeik életérzésének, életfelfogásának.

A mozgalom

A mozgalom 1969 óta működik országos keretek között. Működéséről a következő statisztikai adatok nyújtanak átfogó képet:

1969-ben részt vett 26 csoport, 650 személy

1978-ban részt vett 1000 csoport, 30 000 személy

1986-ban részt vett 2500 csoport, 78 000 személy

A csoportok munkáját 1986-os adat szerint 896 pap, 325 szerzetes nővér és 171 katekéta vezette. Ez a munka a papság fiatalabb korosztályainak nyári vakációját erősen igénybe veszi, de önkéntes jellegű. Ugyanígy a nővérek és a katekéták is önként vállalják a mozgalomban való részvételt. A kezdetek nem voltak mentesek a feszültségektől. Mind a Püspöki Kar keretein belül, mind a papság soraiban felmerültek — olykor jogos — kritikák, sok esetben a mozgalom létét is megkérdőjelezték. A kitarató fáradozások azonban meghozták gyümölcsüket. Blachnicki atyának országos liturgikus lelkipásztorrá való kinevezése biztosította a szervezeti feltételeket, egyben a Püspöki Kar felügyeletét is. Mára a mozgalom annyira megerősödött, hogy Blachnicki atya halálát követően is tovább fejlődik, inspirálva az egész lengyel egyházat.

Az Oázis-mozgalom a krakkói egyházmegyéből indult ki. Blachnicki atya kezdettől fogva élvezte megyés főpásztorá hathatós támogatását. Krakó érseke, Karol Wojtyła, 1972-ben így fogalmazta meg az Oázis-mozgalom jelentőségét: „Az évek során az egyház fejlődésében, az egyház tudatában, az egyház pasztorális tájékozódásában új formák keletkezése elengedhetetlen, és úgy gondolom, hogy éppen az Oázisok képviselte forma az, amelyet várunk. Elméleti, teológiai alapjai szoros kapcsolatban vannak a II. Vatikáni zsinat tanításával, mivel a zsinat ekkleziológiáját egy mozgalom nyelvére fordította le, olyan elemekre, amelyek — úgy gondolom — központi jelentőségűek: a személy, az Isten Népe közösségének, az apostoli közösségnek az elemeire...”

